

T Ü R K T A R İ H K U R U M U

BELLE TEN

Cilt: LXII

Nisan 1998

Sayı: 233

YUNAN AYAKLANMASI GÜNLERİNDE MORA'DAKİ TÜRKLER NASIL YOK EDİLDİLER?

SALÂHİ R. SONYEL

Mora'da Rus-Grek düzenleri

"Peloponez (Peloponisos)" adıyla da anılan Mora Yarımadası, ilkin Sultan Beyazıt I tarafından 1397'de Bizanslılardan alınarak kısmen Osmanlı İmparatorluğu'na bağlanıyor; Yunanistan'ın her yanında, Katolik Lâtinlerin zulmü altında inleyen Ortodoks Hıristiyan Grekler, 1460'da Mora'yı tümüyle fetheden Sultan II. Mehmet'i bir kurtarıcı olarak karşılıyorlardı¹. 1698'de imzalanan Karlofça Antlaşması'yla, Osmanlılar, Mora'yı Venediklilere vermek zorunda kalıyor; ama 1718'de aktedilen Pasarofça Antlaşması'ndan sonra, Mora, yeniden Osmanlı egemenliğine geçiyordu². Yunanistan tarihi uzmanı olan ve şimdi hayatta olmayan Profesör Dr. Douglas Dakin, *Unification of Greece, 1770-1923* (Yunanistan'ın Birleşmesi) adlı kitabında şöyle der:

*'Mora'nın (Grek) sakinleri, yeniden kurulan Türk yönetimini Venediklilerin yönetimine tercih ediyorlardı, çünkü vergiler daha hafifti; yönetim daha az yetenekli olmakla birlikte daha ılımlıydı ve kâfir (yani Osmanlı), Roma Katoliğine oranla daha çok tolerans sahibi idi'*³.

Osmanlılar Mora'da bir paşalık (vilâyet) kuruyor; 400.000 kadar Grek'in yaşadığı bu ilde, zamanla 50.000 kadar Türk ve öteki Müslüman da yaşam sürmeye başlıyordu. Grekler ve özellikle kentlerde yaşayanlar, tüm rahatlıklarına karşın Çar Deli Petro zamanında Ruslarla düzen çevirmeye başlıyor; Rus ajanlar Mora'yı dolaşarak halkı isyana kışkırtıyor ve Bizans İmparatorlu-

¹ F. Babinger: *Mehmed der Eroberer und seine Zeit*, Munich, 1853, s. 195; Selahattin Salıh: *Türk-Yunan İlişkileri Tarihi ve Etniki Eteryâ*, İstanbul, 1968, s. 17.

² Douglas Dakin: *The Greek struggle for independence, 1821-1833* (Yunan bağımsızlık savaşı), Londra, 1973, s. 5.

³ Douglas Dakin: *Unification of Greece, 1770-1923*, (Yunanistan'ın Birleşmesi), Londra, 1972, s. 10.

ğu'nun diriltülmesi için yapılan bu düzenler, İmparatoriçe II. Katerina döneminde de sürüp gidiyordu⁴.

Fransız-Grek düzenleri

1789 yılında patlak veren Fransız İhtilâli, Ortodoks Hıristiyan Rum toplum önderlerinden bazılarını oldukça etkiliyor; Rus Çarı ve öğeleriyle çevirmekte oldukları düzenlerde başarı sağlayamayan bu önderler, Napolyon Bonapart'ın sahnede belirmesi üzerine, ümitlerini Fransa'ya aktarıyorlardı. O sırada Balkanlar'da dolaşmakta olan Fransız ajanlar, Grekleri durmadan kışkırtıyor; Fransız koruyuculuğu altında özerklik veya bağımsızlık sözleriyle onları çeliyorlardı⁵. Napolyon'un saygınlığı Grekler arasında o kadar yaylıyordu ki, güney Mora'daki Mani bölgesinin Rum kadınları, onun resmini, evlerindeki putların koleksiyonuna ekliyorlardı⁶.

Ancak, İngiliz orduları Başkomutanı Wellington Dük'ü, 1815 yılı Hazeranında Napolyon'u Waterloo'da yenilgiye uğratanca, Grekler, ümitlerini yine Çarlık Rusyası'na bağlıyor; Çar I. Aleksander'in Rum asıllı dışişleri bakanı John (İoannis) Kapodistrias'tan yardım görmeyi ümit ediyor⁷; dış ülkelerde gizli tedhiş ve ihtilâl örgütleri kurmaya, gazete ve dergiler yayınlamaya başlıyorlardı.

Grek ihtilâl ve tedhiş örgütleri

Bu örgütlerden *Athena* adlısı, Yunanistan'a, Fransa'nın yardımıyla, *Phoenix* adlısı da Rusya'nın yardımıyla bağımsızlık sağlamaya ümit ediyordu; ama, bu iki örgütten daha azılı ve hırslı bir örgüt olarak, 1814'te, Odesa'da,

⁴ N. Jorga: *Geschichte des Osmanischen Reiches*, Gotha, 1908-13, c. IV, s. 30 ve 173; J.L. Burkhart: *Travels in Syria and the Holy Land* (Suriye ve Kutsal Yerlerde geziler), Londra, 1822, s. 4; Steven Runciman: *The Great Church in captivity*, (Yüce Kilise esarette), Cambridge, 1968, s. 337; Lord Kinross: *The Ottoman Centuries - the rise and fall of the Ottoman Empire*, (Osmanlı yüzyılları - Osmanlı İmparatorluğu'nun yükselişi ve yıkımı), Londra, 1977, s. 365; İsmail Hakkı Uzunçarşılı: *Osmanlı Tarihi*, Ankara, 1972-83, s. 71 ve 391 vd.; William Miller: *The Ottoman Empire and its successors, 1801-1927* (Osmanlı İmparatorluğu ve varisleri) 4 cilt, Londra, 1966, s. 7 ve 26; Stanford J. Shaw ve Ezel Kural Şaw: *History of the Ottoman Empire and Modern Turkey*, (Osmanlı İmparatorluğu ve Modern Türkiye'nin Tarihi), Cambridge, 1977, c. 1 s. 248-9; ayr. bkz. Lionel Kochan ve Richard Abraham: *The making of Modern Russia (Modern Rusya'nın kuruluşu)*, Londra, 1990.

⁵ Miller, s. 4-5; Runciman, s. 392-3; Dakin: *Greek struggle...*, s. 27; Benjamin Braude ve Bernard Lewis: *Christians and Jews in the Ottoman Empire* (Osmanlı İmparatorluğu'nda Hıristiyanlar ve Museviler), C. 1, New York, 1982, s. 18-9.

⁶ Dakin: *Greek struggle...*, s. 27.

⁷ Runciman, s. 396-8.

Filiki Eteria kuruluyor; aralarında Balkan Hıristiyanları da olmak üzere, tüm 'Helenleri' kapsayacak bir ayaklanma kışkırtmak için eyleme geçiyor⁸; bu tedhiş örgütünün pençesi, 1818 yılı Ekim ayında Kıbrıs'a kadar uzanıyordu. O tarihte, *Eteria*'nın Mısır ve Kıbrıs gizli ajanı, Metsovolu Dimitrios İpatros, Kıbrıs'a giderek, başpiskopos Kiprianos'u örgüte üye kaydediyor ve ondan maddi ve manevi yardım sözü alıyordu⁹.

Yunan ayaklanmasının başlıca kışkırtıcıları, Yunanistan'ın dışında yaşayan ve Avrupa'daki akımlara benzer ulusçu bir akım yaratmak hevesine kapılmış olan "dış Helenler" (*apodimi Ellines*)'di. Ayaklanmayı ilk başlatan ve finanse edenler de onlardı. Ancak, *Filiki Eteria*, bu akımın öncülüğünü üstleniyor; her yana bir ahtapot gibi yayılıyor; Osmanlı İmparatorluğu'nda geniş kapsamlı bir ayaklanma plânlıyordu¹⁰. O sıralarda adalar ve Mora'daki Rus konsoloslar, Grekler arasında düzen çevirerek onları ayaklanmaya kışkırtıyor; Greklere yurtseverlik duygusu aşılama çalışıyorlardı.

Ne var ki, ayaklanmanın öngünlerinde, Osmanlı İmparatorluğu'ndaki Rumlar gönenç ve dirlik içinde yaşam sürüyor; varlıklı ve eğitim görmüş olanlara devlet kapıları açılıyordu. İmparatorlukta Rumların çoğunlukta oldukları bölgelerde onların kendi belediyeleri, devletten müdahale olmadan çalışıyor; merkezi İstanbul'da bulunan Rum Ortodoks Patrikhanesi, İmparatorluğun yönetimine katılan imtiyazlı bir kuruluş haline geliyordu¹¹. Öyleyse Yunan ayaklanması niçin patlak verdi?

Sabırlı ve kararlı bir padişah olan II. Mahmut, yıllardan beri zayıflamakta olan Osmanlı İmparatorluğu'nu yeniden dinçleştirmek için eyleme geçince, Yanya Valisi Tepedelenli Ali Paşa ile arası açılıyor; onun 1820'de padişaha karşı ayaklanması, Yunan ayaklanmasına da neden oluyordu. Ali Paşa'nın başkaldırmasından yararlanan Grek âsiler, Türklerin gücünü bölmek için ivedilikle harekete geçiyorlardı¹².

⁸ Emmanuel Protopsaltis: *İ Filiki Eteria*, Atina, 1964, s. 19-20; ayr.bkz. S.R. Sonyel: *Minorities and the destruction of the Ottoman Empire* (Azınlıklar ve Osmanlı İmparatorluğu'nun parçalanması), Ankara, 1993, s. 1, 21 ve 68; N. Botsaris: *Visions balkaniques des la préparation de la révolution grecque, 1789-1821*, Paris, 1962, s. 83-100.

⁹ John T.A. Koumoulides: *Cyprus and the war of Greek independence, 1821-1829* (Kıbrıs ve Yunan bağımsızlık savaşı), Atina, 1971, s. 69-70.

¹⁰ Sonyel, s. 173.

¹¹ William St. Clair: *That Greece might still be free - the Philhellenes in the war of independence* (Yunanistan'ın özgürlüğü için - bağımsızlık savaşında Helen Yandaşları), Londra, 1972, s. 7; David Howarth: *The Greek adventure - Lord Byron and other eccentrics in the war of independence* (Yunan macerası - bağımsızlık savaşında Lord Byron ve öteki eksenrikler), Londra, 1976, s. 19; Dakin: *Greek struggle...*, s. 18-9.

¹² St. Clair, s. 9-10; Dakin: *Unification...*, s. 43; Salıksık, s. 154.

Başta vali Hurşit Paşa olmak üzere, Mora'daki Osmanlı yetkililer, Grekler arasındaki akımın farkına varınca, Tripolitsa kentinde toplanarak, yerel Grekleri, silâhlarını yetkililere teslim ve bazı Grek önderleri durumu kendileriyle görüşmek üzere, kişisel olarak Tripolitsa'ya gitmeye çağırıyordu. Ancak, bu Grek önderler, verilen emre karşı çıkıyor ve ayaklanmayı körüklüyorlardı. Yunanlılar, Mora'daki ayaklanmayı 6 Nisan 1821'de şu sloganla başlatıyorlardı: "Mora'da tek bir Türk bırakılmamalıdır". Âsiler, bu slogana tamamen uyacak ve tüm Türk ve öteki Müslümanları yok etmeye başlayacaklardır¹³.

Yunan ayaklanması nasıl başladı?

Ayaklanma şöyle başlamıştır: 1819'da *Filiki Eteria*'ya üye kaydedilmiş olan Patras metropoliti Yermanos, Tripolitsa'ya gitmek için almış olduğu emirden kaygılanarak yola çıkıyor; bir dağ kenti olan Kalavrita'ya yakın Ayia Lavra manastırında konaklıyor; orada, kendisi gibi, ne yapacaklarına karar veremeyen öteki piskoposlarla buluşuyor; sonunda, Türklerin kendilerini hapse atacakları veya öldürecekleri yolunda bizzat bir mektup sahteleyerek orada bulunanlara okuyor; halkın arasında baş gösteren çöşkudan yararlanarak, 6 Nisan 1821'de isyan bayrağını çekiyor ve Grekleri silâh altına çağırıyordu. Âsilerin ilk bayraklarının üzerinde, altı üste getirilmiş bir hilâlin veya kesilmiş bir Türk kafasının üzerinde bir haç'ı tespit ediyordu¹⁴.

Metropolit, öteki piskoposlarla birlikte Patras'a dönerek, orak, sopa ve kamalar taşıyan ve sayıları gittikçe kabaran ayak takımı onlara eşlik ediyordu. Piskoposlar, geçilen her yerde, Grek güruhu, "dinsiz Müslümanları yok etmeye" kışkırtıyor; *kleftes* olarak anılan haydutlarla *armatoli* olarak anılan Grek uç bekçileri, dağlardan inerek Türk köylerini yağmalamaya başlıyorlardı. Çok geçmeden, ayaklanmanın elebaşları, âsiler üzerindeki etkilerini yitiriyor; tüm ülke, her yanı kasıp kavuran silâhlı âsilerin eline geçiyordu. İngiliz yazar William St. Clair'a göre, Grekler arasındaki bu "vahşice oç alma iştiyaki, çok geçmeden katletme zevkine dönüşüyordu". David Howarth adlı başka bir İngiliz yazar da, "Grekler, bu cinayetleri işlerken, herhangi bir neden aramıyorlardı. Kan dökme şehvetine kapıldıkları için öldürüyorlardı" der¹⁵. Bu sırada, Patras'taki Rus konsolosluğu, *Filiki Eteria* ile Mora'daki *Ete-*

¹³ Kinross, a.g.e., s. 444; Miller, a.g.e., s. 72.

¹⁴ St. Clair, s. 9 ve 27; ayr. bkz., Dakin, a.g.e., s. 59; Miller, s. 71.

¹⁵ St. Clair, s. 12; Howarth, s. 28.

ria ajanları arasında yapılan yazışmaları kolaylaştırıyor; âsilerle Rus hükümeti arasında bağlantı kuruyordu^{15a}.

Türkler yok ediliyor

1821 yılı Mart ayında, Mora'da 50.000'e yaklaşık Müslüman'ın yaşadığı tahmin edilir. Bunların arasında kadın ve çocuklar da vardı. Bir ay kadar sonra Grekler paskalyalarını kutlarken, Mora'da tek bir Müslüman kalmamıştı. Aralarından pek az sayıda kişi kaçarak, müstahkem kentlere sığınmışlarsa da, açlık çekmeye başlamışlardı. Her yanda öldürülen Türklerin gömülmemiş cesetleri çürüyordu. Yine İngiliz yazar St. Clair şöyle der: "Yunanistan'ın Türkleri pek az iz bıraktılar. 1821 yılı ilkbaharında ani olarak, tümüyle ve dünyanın haberi olmadan, yok edildiler".

St. Clair şöyle devam eder:

"20.000'i aşkın Türk erkek, kadın ve çocuk, birkaç hafta süren boğazlamalar sırasında Grek komşuları tarafından katledildiler. Onlar kasten ve vicdan azabı duyulmadan öldürüldüler... Çiftliklerde veya tecrit edilmiş toplumlar halinde yaşayan Türk aileler, kısa bir sürede öldürüldüler; yakılan evleri, cesetlerinin üzerine yıkıldı. Olaylar başlayınca evlerini bırakarak en yakındaki kente sığınmaya çalışanlar da, Grek güruh tarafından yollarda öldürüldüler. Küçük kentlerde, Türkler, evlerine kapanarak kendilerini korumaya çalıştılar, ama pek azı kurtulabildi. Bazı yerlerde açlığa dayanamayarak, hayatlarının bağışlanacağına dair onlara söz veren âsilere teslim oldular, ama yine de öldürüldüler. Ele geçirilen Türk erkekler derhal öldürülüyor, kadınlarla çocuklar köle olarak âsilere dağıtılıyor, ama daha sonra onlar da öldürülüyorlardı.

Mora'nın her yanında, sopa, orak ve tüfeklerle silâhlı Grek âsiler, çevreyi dolaşarak öldürüyor, yağmalıyor ve ateşe veriyorlardı. Çoğu kez Ortodoks papazlar, onlara önderlik ediyor ve bu sözde 'kutsal' eylemlerinde onları kışkırtıyorlardı"¹⁶.

Rum Ortodoks Kilisesi'nin tarihini yazan İngiliz yazar Steven Runciman, kilisenin Basil (Vasili) gibi büyük babalarının, 1821'de Mora'da isyan bayra-

^{15a} Charles A. Frazee: *The Orthodox Church and independent Greece, 1821-51* (Ortodoks Kilisesi ve bağımsız Yunanistan), Cambridge, 1869, s. 13.

¹⁶ St. Clair, s. 1; Miller, s. 72.

ğını çeken piskoposların bu hareketinden tiksinti duyacaklarını kaydeder¹⁷. Bu, Yunanlıların bağımsızlık veya kurtuluş savaşı değildi; Türklere ve öteki Müslümanlara karşı başlatılmış olan bir yok etme savaşıydı ve başlıca kışkırtıcılar, Rum Ortodoks Hıristiyanlardı.

Ayaklanma başlar başlamaz, Grek haydut Petros Mavromihalis, öteki adıyla Petrobey, çapulcularıyla birlikte dağlardan inerek, liman kenti olan Kalamata'ya giriyor ve Patras'taki güruhu gölgede bırakacak bir şekilde bütün Müslüman erkekleri öldürüyor; genç kadın ve çocukları köle olarak satıyordu. Bu "zaferi" kutlamak için kentteki ırmağın kenarında 24 papaz ayın düzenliyordu. Kalamata felâketini, Patras ve Livatya'daki bütün Müslümanların katli izliyordu¹⁸.

Diri olarak ateşte yakılan Türkler

Nisan ayında Hidra, Spetsa ve Psara adalarının Grek sakinleri âsilere katılıyor; Osmanlı bayrağını taşıyan gemilere saldırıyor; gemicileri yakalayıp öldürüyor veya denize atıyorlardı. Mekke'ye Hacca gitmekte olan birçok Müslümanları da yakalayıp öldürüyorlardı. St. Clair, Howarth ve Miller gibi İngiliz yazarların anlatıklarına göre, bir Türk gemisinin 57 tayfası yakalanarak, zafer çığıllıkları arasında Hidra adasına götürülüyor ve orada, sahilde, diri olarak ateşte yakılıyorlardı¹⁹.

Tesalya, Makedonya ve Halkidiki'de birçok Grekler ayaklanmaya katılıyor ve acımasızca Türklere saldırıyorlardı. Bazı bölgelerde âsi önderler, bütün Greklerin ayaklanmaya katılmalarını sağlamak amacıyla Türkleri kasten kırımdan geçiriyorlardı. Türk komşularını gaddarca öldüren alelâde Grek köylüler, bu ayaklanmayı dinsel yok etme olarak görüyor; onlara önderlik eden piskoposlarla papazlar da aynı görüş ve duyguları paylaşıyorlardı²⁰.

Monemvasia ve Navarin kırımları

1821 yılı Ağustos ayında, sarılmış bulunan Monemvasia adlı küçük kentin Müslümanları, açlığa ve hastalığa dayanamayıp, âsilere teslim oldukları

¹⁷ Runciman, s. 411.

¹⁸ Sonyel, s. 175-6.

¹⁹ St. Clair, s. 1-2; Howarth, s. 30-31; ayr. bkz. Miller, a.g.e., s. 72.

²⁰ St. Clair, s. 9.

halde, gaddarca boğazlanıyor; bu olaylar, Batı Avrupa'da "liberalizmin ve Hıristiyanlığın bir zaferi" olarak ilân ediliyordu²¹. Birkaç gün sonra, Navarin Müslümanları da aynı akıbete uğruyor; 2.000 ile 3.000 arası Müslüman öldürülüyordu. Türk kadınlar çıplatarak altın eşya bulmak için üzerleri aranıyor; kurtulmak için denize atlayan bazı kadınlar suda vurularak öldürülüyor; Müslüman çocuklar, denize atılarak boğduruluyor; yavrular ise, annelerinden koparılarak, kayalara çarpmak suretiyle canlarına kıyılıyordu. Yarı çıplak ve korku içinde canlı tutulan Müslüman kız ve erkek çocuklar, daha sonra fahişe olarak satışa çıkarılıyor; bazıları aklını oynatmış bir halde yıkıntılar arasında dolaşıp duruyorlardı²².

Çok geçmeden Mora'daki kentleri, surlar dışında başı kesik cesetlerin çürümesinden meydana gelen bir koku sarıyor; başıboş köpekler ve vahşi kuşlar, cesetleri parçalıyor; ölü dolu kuyulardaki sular zehirleniyor; veba salgını baş gösteriyordu. Her yanda, iskeletleşmiş ve korku içinde bulunan Müslüman genç kız ve erkek çocuklar, yarı çıplak biçimde inliyorlardı. Bu arada Navarin Grekleri, orada vuku bulan korkunç kırımı övünerek anlatıyorlardı. Greklerden birisi, 18 Türk'ü öldürdüğünü övünerek açıklıyor; başka birisi, 9 kadın ve çocuğu yataklarında bıçaklayarak nasıl öldürdüğünü anlatıyordu.

Bu acımasız katiller, kısa bir süre önce ırzlarına geçerek, kol ve bacaklarını kestikten sonra surlardan aşağı attıkları kadınların cesetlerini, Helen savına yardımcı olmak üzere Avrupa'dan gelmiş bulunan gönüllülere gururla gösteriyorlardı²³. Ama bu korkunç sahneler Avrupalı gönüllüler üzerinde iyi izlenim bırakmıyor, onlarda şok ve tiksinti duyguları uyandırıyor. Almanyalı Lieber, gönüllüleri, hala hayatta olan ve ırzlarına tecavüz edilen bu kadınlara tasallüt etmeye çağırın Grek âsilere karşı ne kadar nefret ve tiksinti duyduklarını anlatır²⁴.

Tripolitsa kırımı

Mora'da Türk valinin ikamet ettiği ve 35.000 Türk, Arnavut, Musevi ve öteki sakinlerden oluşan Tripolitsa kentinde, 5 Ekim 1821'de yapılan ve iki

²¹ *The Examiner*, 1831, 2/632.

²² St. Clair, s. 41-2; Howarth, s. 56-8; Miller, s. 76; George Finlay: *History of the Greek revolution* (Yunan ihtilâlinin tarihi), Edinburgh, 1861, c. 1, s. 263.

²³ E.V. Byern: *Bilder aus Griechenland und der Levant*, Berlin, 1833, s. 58.

²⁴ Franz Lieber: *Tagebuch meines Aufenthaltes in Griechenland*, Leipsig, 1823, s. 73; St. Clair, s. 83.

gün süren kırım sonunda 10.000 kişi öldürülüyor; onların çoğunun kafaları kesilerek vücutları parçalanıyordu²⁵. Paralarını gizledikleri sanılan Müslümanlara işkence yapılıyor ve St. Clair'la Howarth, İngiliz Sömürgeler Bakanlığı ile Dışişleri Bakanlığı raporlarına göre, "kollarıyla ayakları kesilerek ateşte yavaşça yakılıyorlardı". Hamile kadınlara neler yapıldığını tahmin edebilirsiniz.

Çoğu kadınlardan oluşan 2.000'e yaklaşık tutsak, büsbütün soyularak, kentten dışındaki bir vadiye sürülüyor ve orada öldürülüyordu. Bu olaydan sonra, haftalarca açlık içinde kıvranan Müslüman çocuklar, ümitsizlik içinde şuraya buraya koşuyor; coşku içinde olan ve ağızları köpüren Grek âsiler tarafından boğazlanıyor veya vurularak öldürülüyordu²⁶. Yunan tarihinin sözde "kahramanları" arasında yer alan baş çapulcu Theodoros Kolokotronis de, bu korkunç kırım ve yağmalara zevkle katılıyordu²⁷.

Tripolitsa kırımı sırasında kentte bulunan ve aralarında İskoçyalı Albay Thomas Gordon da olan Avrupalı subaylar, oradaki tüyler ürpertici sahnelere şahit oluyor ve bazıları, daha sonra bu olayları bütün çirkinlikleriyle anlatıyorlardı. Albay Gordon, bu Helen/Grek/Yunan/Rum barbarlıklarından o kadar tiksiniyordu ki, Greklerin hizmetinden çekiliyordu. Bu sahnelere dayanamayan Almanyalı Helen dostu genç doktor Wilhelm Boldemann, zehir içerek intihar ediyordu²⁸. Hayal kırıklığına uğrayan Helen yandaşı öteki kimi Avrupalılar da intihar ediyorlardı.

Akrokorinth kırımı

1822 yılı Ocak ayının sonuna doğru, Akrokorinth kentinde 1.500'den çok Müslüman, âsilere teslim oluyor, ama Kolokotronis ve öteki âsi önderlerin adamları tarafından korkunç bir şekilde öldürülüyorlardı. Bu kanlı olaylar, daha sonra bir Alman subay tarafından şöyle anlatılıyordu:²⁹

"Güzel Müslüman kadınların canları bağışlanıyor, ama köle olarak satılıyorlardı. Bu satışlardan sağlanan paralar, Mavrokordatos gibi

²⁵ Howarth, s. 58; ayr. bkz. Dakin, s. 67; Miller, s. 77.

²⁶ St. Clair, s. 43-5; Howarth, s. 60-61; İngiliz Sömürgeler Bakanlığı belgeleri (*Colonial Office*), CO 136/1095.

²⁷ Ayr. bkz., Brengeri: "Adventures of a foreigner in Greece" (Bir yabancıların Yunanistan'daki maceraları), *London Magazine* (Londra Dergisi), II, 1827, s. 41.

²⁸ Bkz. Le Febre: *Relation de divers faits de la guerre de Grèce*, s. 9.

²⁹ Le Febre, a.g.e., s. 21.

âsi elebaşların ceplerine akıyordu. Mavrokordatos, kadınları, bir İngiliz gemisinin kaptanına satıyordu"³⁰.

Türk kadınlar, yaşa ve güzelliğe göre, 30 ile 40 kuruş arasında satılıyordu.

Brengeri adlı bir İtalyan gönüllü, Korinth'e gitmeden önce, yolda, bir Türk'ün cesedine rastlıyor, biraz sonra da onun karısıyla yavrusunu canlı ama aç olarak buluyordu. Yardım olmak üzere kendisi ve arkadaşları kadına biraz para veriyorlar, ama oradan uzaklaşırlarken, bazı Greklerin, kadınla yavrusunu öldürerek parayı çaldıklarına tanık oluyorlardı³¹. Brengeri, Korinth kırım sırasında bazı Greklerin bir Türk ailesini öldürmeye çalıştıklarını görüyor; Türk'ün karısını öldürmeden önce peçesini yırtarak yüzünü görmeye çalışıyorlardı. Tam o sırada, kadını bağışlamalarını rica ediyor; âsiler de 50 kuruş karşılığında onu öldürmekten vazgeçiyorlardı³².

Akrokorinth'de, teslimden sonra sahile doğru yürümekte olan bir Türk çift, çocuklarını taşıyamayacak kadar aç ve cılız oldukları için yavruyu bir Grek'e uzatıyorlar, o da bir kama çekerek, anne-babanın gözleri önünde yavrunun kafasını kesiyor ve ona engel olmaya çalışan bir Alman subaya, Türklerin yetişip büyümelerine engel olmanın iyi olduğunu anlatmaya çalışıyordu^{32a}.

1822 yılı yazına dek, Yunan ayaklanması, 50.000'den çok Türk, Rum, Arnavut, Musevi ve öteki kişilerin hayatına mal olmuştu. Binlerce kişi de kölelik veya yoksulluk seviyesine düşürülmüştü. Doğrudan doğruya yapılan karışıklı çarpışmalarda, buna oranla pek az kişi ölmüştü. Bu sözde "Yunan bağımsızlık savaşı", bir savaş olmaktan çok, "fırsatların silsilesi" haline gelmişti. Öldürülen Türklerin ve âsi Greklerin çoğunluğu asker değildi, sivil kişilerdi. Kurbanlar, ayrı ayrı yerlerde, mensup oldukları cılız toplumların kefarecini ödüyorlardı³³.

Atina ve Akropolis kırımları

Bu sırada, uzun bir süreden beri Atina'nın Akropolis semtinde kuşatılmış bulunan ve susuzluk çeken birçok Müslümanlar, piskoposların, papazla-

³⁰ Howarth, s. 88.

³¹ *A.g.e.*, (ibid.), s. 87.

³² *A.g.e.*, s. 87.

^{32a} St. Clair, s. 50.

³³ St. Clair, s. 92.

rın ve âsi önderlerin, onların canlarına kıyılmayacağına dair vermiş oldukları söz üzerine, 21 Haziran 1822'de teslim oluyor; ama yabancı konsoloslarca ve büyük güçlükler içinde kurtarılmış olan birkaç kişi dışında hepsi de acımasızca öldürülüyorlardı. Aynı zamanda, Atina kentinin savunmasız 400 Müslüman sakini de sokaklarda parçalanıyordu.

Grek âsiler Modon'a saldırırken, surlar dışında yakaladıkları bir Türk'ün kafasını kesiyor; kazık üzerine takarak Navarin'e götürüyor ve sokakta, top gibi tekmeliyorlardı³⁴. İngiliz gemicilerin anlattıklarına göre, âsiler, denizde yakaladıkları Türklere çok işkence yapıyorlardı. Hollandalı Anemat'a göre, âsiler, denizden baygın halde kurtarılan Türk denizcileri ayılıyor, sonra da onları işkencelerle öldürerek cesetlerini parçalıyorlardı. Hollandalılar, Grekleri, "korkak ve barbar" olarak niteliyorlardı³⁵.

Dervenaki kırımı

1822 yılı yazında Türk ordusu Korinth'de belirince, Argos'ta kurulmuş olan sözde Grek yönetimi panik içinde sahile doğru çekilmeye ve gemilerle kaçmaya çalışıyor; tüm Argos ovasında binlerce Grek göçmen de onları takip ediyor ve Mainotlu Grek haydutlar, kaçmadan önce, bizzat kendi ırktaşlarını soymaya çalışıyorlardı. Türk ordusunun erzak ve mühimmatı çok geçmeden tükeniyor; Korinth'e çekilmeye çalışıyor, ama dağ geçitleri Kolokotronis'in çapulcularının işgalinde olduğu için, Dervenaki olarak anılan geçitte yüzlerce Türk kırımdan geçiriliyordu. Âsiler cesetleri soymakla vakit geçirmeseler, tüm Osmanlı ordusu büsbütün perişan olabilirdi. Yıllardan sonra bölgeyi gezen turistler, Türklerin yığınak halinde kemikleriyle karşılaşılıyorlardı³⁶.

Navplia kırımı

1822 yılı Aralık ayında sıra Navplia liman kentine geliyordu. Uzun süreden beri âsilerce kuşatılmış olan bu kentin sokaklarında açlıktan ölen çocukların cesetlerine sık sık rastlanıyor; iskeletleşmiş kadınlar, çirkefler arasında yiyecek bulmaya çalışıyorlardı. Navplia olayları sırasında kentte hazır bulunan Avrupalı gönüllülerden Kotsch adlı bir Alman subayın anlattığına göre, Türklerle ilişki kurduğu sanılan bir Rum papazın parmakları Grek âsilerce kırılıyor ve turnakları yakılıyordu. Daha sonra Grekler tarafından üzerine

³⁴ Johann Stabell, Leipsig.

³⁵ Hastings Anıları, 6.7.1822.

³⁶ St. Clair, s. 104-6; Howarth, s. 107-8; Dakin, s. 97.

kaynar su dökülüyor; boğazına kadar toprağa gömülüyor ve sineklerin saldırısına uğraması için yüzüne pekmez sürülüyordu. Papaz, altı gün can çektiğikten sonra ölüyordu. Kentten kaçmaya çalışan bir Musevi, büsbütün çıplak olarak, organları kesiliyor; o durumda kentte dolaştırıldıktan sonra asılıyordu³⁷.

Navplia kenti 12 Aralık'ta âsilere teslim olunca, korkunç bir kıırım başlıyor; âsiler, öldürülenlerin kafalarını bir piramid gibi diziyorlardı. Bu sırada, deniz yarbayı Hamilton'un kaptanlığını yaptığı *Cambrian* adlı İngiliz savaş gemisinin limana gelişi, kentün Müslüman ve Musevi sakinlerinden bazılarını ölümden kurtarıyordu³⁸. Kentte yapılan yağmada arslan payını Grek âsiler alıyordu. Avrupalı subaylara ödül olarak iki veya üç Türk kız veriliyor; onlar, kızları Atina'ya götürerek konsoloslara satıyor; konsololar da kadınları Anadolu'ya sevk ederek kurtarıyorlardı. Misolongi açıklarında karaya oturan bir Türk gemisinde, kendi ülkelerine dönmekte olan 150 Arnavut, Mavrokordatos'un vermiş olduğu söz üzerine teslim oluyor, ama âsi önderlerden biri tarafından paraları çalıdıktan sonra hepsi de öldürülüyordu.

Yunan yandaşı Avrupalı gönüllüler de öldürülüyor

Grek âsiler, hayvanî davranışlarında o kadar ileri gidiyorlardı ki, kendilerine yardımcı olmak üzere yabancı ülkelerden ve özellikle Avrupa'dan gelen yandaşlarını da öldürüyorlardı. Navplia liman kenti âsilerin eline geçtikten sonra, bazı Greklerin, yabancı kimi yandaşlarını, kentteki bir hamama sokarak öldürdükleri meydana çıkıyordu. Grek hamamcı, yabancıları, giysilerini çıkarmaya inandırıyor ve böylece, onları öldürürken, elbise ve çizmelerinin kana bulanmamasını sağlıyor; onları daha sonra satıyordu³⁹.

Mora'daki cenosit orjisi, ancak öldürülecek Türk kalmayınca sona eriyordu⁴⁰. Yunanistan'a yardıma giden ve 1822 ile 1823 yılları arasında yurtlarına dönmeye başlayan Helen yandaşı gönüllüler, o korkunç günlerin kâbu-

³⁷ St. Clair, s. 107.

³⁸ St. Clair, s. 107; Howarth, s. 110-122.

³⁹ George Finlay: "An adventure during the Greek revolution" (Yunan ihtilâli günlerinde bir macera), *Blackwood's Edinburgh Magazine* (Edinburg Dergisi), 1842.

⁴⁰ St. Clair, s. 12; Thomas Gordon: *History of the Greek revolution* (Yunan ayaklanmasının tarihi), 2 cilt, Edinburg ve Londra, 1832; Rev. Robert Walsh (rahip): *Residence at Constantinople during the Greek and Turkish revolutions* (Yunan ve Türk ihtilâlleri döneminde İstanbul'da ikamet), 2 cilt, Londra, 1836; ayr. bkz. Douglas Dakin: "The origin of the Greek revolution" (Yunan ihtilâlinin kökeni), *History*, 1952.

sundan hayatları boyunca kurtulamıyorlardı. Helen/Grek/Yunan ve Rum-lardan çok şeyler beklerken, hayal kırıklığına uğruyor; onlardan nefret ediyor ve onlarca aldatıldıkları için kendi kendilerini lânetliyorlardı. Birçoğları, Avrupa'daki Grek derneklerinin baskılarına karşın, kendi tecrübelerini kâğıda dökmeye başlıyorlardı. Bütün yazılanlarda aynı duygular yansıtılıyordu. Bir örnek verelim: "Başkalarının, benim işlemiş olduğum hataları işlememesi için bu yazıyı kaleme alıyorum. Modern Yunanistan, eski Yunanistan gibi değildir. Grekler, şükran bilmeyen, gaddar ve barbar bir soydurlar"⁴¹.

Lord Byron nasıl kullanıldı?

Grek âsiler, Lord Byron gibi tanınmış İngiliz şairleri de kendi kötü işle-rinde istismara kalkışıyorlardı. Oysaki onlardan diledikleri tek şey, özellikle Lord Byron'un servetine el koymaktı⁴². Lord Byron, 19 Nisan 1824'de sözde Grek "özgürlük savaşçıları"na zafere ulaştıran bir önder" olarak değil, tutulmuş olduğu hastalıktan kurtulamayarak kendi yatağında can veriyordu; ama Grekler, onu, kendi sözde "bağımsızlık ihtilâlinin bir mücahidi" olarak efsa-neleştirmişlerdir⁴³.

Bu arada Girit, Kıbrıs, Sisam, Sakız, Tesalya, Makedonya ve Epir'de de ayaklanmalar oluyor⁴⁴; Osmanlı katlarının âsilere karşı almış olduğu sert önlemler, Helen yandaşları ve propagandacıları tarafından Batı'ya, "Hıristi-yan halka karşı Türk barbarlığı" olarak yansıtılıyordu⁴⁵. Yunanistan'daki Türklere karşı girilmiş olan yok etme eylemlerine kör ve sağır kalan Batı, Osmanlı tepkisine karşı ses yükseltiyordu. 1821 yılı Ağustos ayında, Ham-burg'da dağıtılan şu bildiriye bakınız:

'Almanya'nın gençliğine çağrı. Din, yaşam ve özgürlük savaşımı bizi silâh altına çağırıyor; insanlık ve görev, bizi, kardeşlerimiz olan asil Greklerin yardımına çağırıyor. Kutsal dava için kanımızı, hayatımızı feda etmeliyiz. Müslümanların Avrupa'daki yönetiminin sonu yaklaşıyor. Avrupa'nın en güzel ülkesi, canavarlardan kurtarılmalı-

⁴¹ St. Clair, s. 116.

⁴² *A.g.e.*, s. 150 vd.; Howarth, s. 12, 135 vd.; Edward John Trelawny: *Recollections of the last days of Shelley and Byron* (Shelley ve Byron'un son günlerinden anılar), Londra, 1858.

⁴³ Howarth, s. 163-5.

⁴⁴ Dakin: *Greek struggle...*, s. 2.

⁴⁵ *The Examiner*, 1821, 372, 456, 631, 689.

dır! Var gücümüzle mücadeleye atılalım... Tanrı bizimledir, çünkü bu, kutsal bir davadır - insanlık davasıdır - din, hayat ve özgürlük için savaşımdır...'⁴⁶

Bu Helen yandaşı ve Grek propagandasının antidotu, Mora'daki kanlı olaylara görgü tanığı olarak yurtlarına dönen Batılı gönüllüler olmuştur. 1822 yılı Nisan ayında Yunanistan'dan Marsilya'ya dönen birçok Fransız subaylar, Grekleri şöyle gösteriyorlardı: "Alçak, korkak ve iyilik bilmez bir soy!" Korinth kırımına şahit olan Prusyalı bir subay, oraya gitmeye hazırlanan yeni gönüllülere şöyle sesleniyordu:

"Orada yalnız sefalet, ölüm ve nankörlükle karşılaşacaksınız. Size Almanya ve İsviçre'de söylenenlere inanmayınız; yaşlı bir askerin söylediklerine inanınız'⁴⁷.

Prusyalı başka bir subay şunları yazıyordu:

"Eski Grekler artık yoktur. Solon, Sokratis ve Dimosthenis'in yerini kör cehalet almıştır. Atina'nın makul yasalarının yerini barbarlık almıştır... Grekler, basın aracılığıyla yabancılara vermekte oldukları çekici sözleri yerine getirmiyorlar"⁴⁸.

Aynı subay, Tripolitsa'nın âsilerce işgalinden sonra orada kaydedilen olayları şöyle anlatıyordu:

"Trova'nın kraliçesi Helen kadar güzel, genç bir Türk kız, Kolokotronis'in erkek yeğeni tarafından vurularak öldürüldü; bir Türk çocuk, boğazına halat takılarak çevrede dolaştırıldı; bir çukura atıldı; taşlandı, bıçaklandı ve sonra, hala hayatta iken, bir tahtaya bağlanarak ateşte yakıldı; üç Türk çocuk, anne ve babalarının gözleri önünde, bir ateşin üzerinde yavaşça yakıldı. Bütün bu çirkin olaylar olurken, ayaklanmanın elebaşısı İpsilântis (? Aleksandros Mavrokordatos) seyirci kalıyor ve âsilerin bu davranışlarını, 'savaştayız; herşey olur' şeklinde mazur göstermeye çalışıyordu"⁴⁹.

⁴⁶ Wilhelm Barth ve Max Kehring-Korn: *Die Philhellenenzeit*, Munich, 1960, s. 95.

⁴⁷ Le Febre, a.g.e., s. 29.

⁴⁸ L. de Bolmann: *Remarques sur l'etat moral, politique et militaire de la Grece*, Marseilles, 1823.

⁴⁹ St. Clair, s. 75 vd.

Sonuç

Yunan ayaklanması günlerinde İngiliz, Fransız ve Rus hükümetleri, âsilere dolaylı biçimde yardımcı oluyorlardı. Onlara para, silâh ve savaşçı gönderilmesine ses çıkarmıyor; kendi gizli istihbarat servislerince de yardımda bulunuyorlardı. Öte yandan, 1826'da Yunanistan'da bulunan İngiliz rahip John Hartley, daha sonra kaleme aldığı ve 1831'de Londra 'da yayınlanan *Researches in Greece and the Levant* (Yunanistan ve Levant'ta araştırmalar) adlı kitabında, Türklerin Hıristiyan olmayı kabullenmedikleri için, Greklerin ellerinde birçok kötülöklere uğradıkları ve Osmanlı İmparatorluğu'nda kanlı olaylar kaydedildiği iddiasında bulunuyordu.

1825 yılında şans değişerek, Mısır valisi Mehmet Ali Paşa'nın oğlu İbrahim Paşa'nın ordusu Mora'yı yeniden ele geçirmeye başlayınca, teslim olan Grek âsilerin hayatları bağışlanıyor ve kimsenin kılına bile dokunulmuyordu. 1826 yılı Nisan ayında Tripolitsa, Argos, Kalamata ve Misolongi yeniden Türklerin eline geçince, tüm Avrupa Türklere karşı cephe alıyordu.

Türklerle Yunanlıların arasını bulmak amacıyla 4 Nisan 1826'da İngiltere ile Rusya arasında St. Petersburg'da bir protokol imzalanıyor; daha sonra bu protokole Fransa da katılıyordu. Yunan yandaşı İngiltere, Fransa ve Rusya'nın 6 Temmuz 1827'de imzaladıkları Londra Antlaşması gereğince duruma karışmalarıyla ve 20 Ekim 1827'de Türk donanmasının Navarin'de, aynı devletlerin donanmaları tarafından batırılması üzerine, 22 Mart 1829'da bağımsız bir Yunanistan'ın hudutlarını saptayan bir protokol imzalanıyor; bir yıl sonra Yunan devleti kuruluyor; bu zoraki devlet, 1832'de Bavyera kralının oğlu Prens Otto'ya krallık öneriyor; böylece Yunanistan krallığı kuruluyor ve *Meğali İdea*'dan esinlenen Yunan emperyalizmi, Osmanlı İmparatorluğu'na ve daha sonra Türkiye Büyük Millet Meclisi yönetimine karşı yayılma politikası izlemeye başlıyor; 9 Eylül 1922'de, Batı Anadolu'da, Türk'ten, hiç de unutamayacağı bir ders alıyordu⁵⁰.

⁵⁰ Ayr. bkz. S.R. Sonyel: *Türk Kurtuluş Savaşı'nda Dış Politika*, Ankara C. 1 ve 2, 1973 ve 1986.

HOW THE TURKS OF THE PELOPONNESE WERE EXTERMINATED DURING THE GREEK REBELLION

SALÂHİ R. SONYEL

Russo-Greek intrigues

The peninsula of the Peloponnese (in southern Greece), which is also known as the Morea, was first partly conquered in 1397 CE by the Ottoman Sultan Beyazit I from the Byzantines, and was completely overrun in 1460 by Sultan Mehmet II, who was received as a deliverer by the Greek Orthodox Christian population, then suffering under the rule of the Roman Catholics¹. In 1698 the Ottomans were compelled to cede the Peloponnese to the Venetians, under the Treaty of Carlowitz, but in 1718 it was retroceded to the Ottoman Empire under the Treaty of Passarowitz². According to the late Professor Dr. Douglas Dakin, who was an expert on the history of modern Greece:

"This renewed Turkish rule the inhabitants found preferable to that of the Venetians; taxes were lighter; the administration was less efficient and therefore less harsh; and the (Ottoman) infidel was much more tolerant than the Roman Catholic"³.

The Ottomans established a province (*paşalık*) in the Peloponnese, the Greek population of which was about 400,000, gradually augmented by about 50,000 Turks and other Muslims. Despite the comfortable and easy life which the Greeks, especially those living in urban areas, led, they began to intrigue with the Russians during the reign of Tsar Peter the Mad. These intrigues, which aimed at the resurrection of the Byzantine Empire, continued under Empress Catherine II during whose reign Russian agents roamed the countryside in the Peloponnese, inciting the people to rebellion⁴.

¹ F. Babinger: *Mehmed der Eroberer und seine Zeit*. Munich, 1953, p. 195; Selahattin Salıksık: *Türk-Yunan ilişkileri tarihi ve Etniki Eterya*, (History of Turco-Greek relations and the Ethniki Eteria), Istanbul, 1968, p. 17.

² Douglas Dakin: *The Greek struggle for independence, 1821-1833*, London, 1973, p. 5.

³ Douglas Dakin: *Unification of Greece, 1770-1923*, London, 1972, p. 10.

⁴ N. Jorga: *Geschichte des Osmanischen Reiches*, Gotha, 1908-13, vol. IV, pp. 30 and 173; J.L. Burkhardt: *Travels in Syria and the Holy Land*, London, 1822, p. 4; Steven Runciman: *The*

Franco-Greek intrigues

The French revolution, which erupted in 1789, had much effect on some of the Greek Orthodox Christian leaders, who, being aware that their intrigues with the Tsar and other Russian notables were not successful, transferred their hopes and loyalty to France, following the appearance of Napoleon Bonaparte on the scene. French secret agents began to roam all over the Balkans, continuously inciting the Greeks, and deluding them with promises of autonomy or independence under French protection⁵. So widespread was Napoleon's fame among the Greeks that, even the women of Mani, a remote fastness in the southern Peloponnese, placed his portrait in their homely shrines⁶.

However, following the defeat of Napoleon at Waterloo, in June 1815, by the British military forces under the command of the Duke of Wellington, the Greeks retransferred their hopes to Tsarist Russia, hoping that Tsar Alexander I's foreign minister John (Ioannis) Capodistrias, who was of Greek origin, would assist them⁷.

Greek revolutionary and terrorist organisations

Meanwhile the Greeks began to establish secret revolutionary and terrorist organisations abroad, and to publish newspapers and periodicals that would serve their purpose. One of these organisations, the *Athena*, was striving for Greek independence with the help of France, whilst another one named *Phoenix* hoped to achieve the same ambition with the help of Russia. However, a more sinister and ambitious organisation, named the *Philiki Eteria*, was established in Odessa in 1814, which strove to provoke a rebellion among all the "Hellenes", including the Balkan Christians⁸. In

---

Great Church in captivity, Cambridge, 1968, p. 337; Lord Kinross: *The Ottoman centuries - the rise and fall of the Ottoman Empire*, London, 1977, p. 365; İsmail Hakkı Uzunçarşılı: *Osmanlı tarihi* (Ottoman history), Ankara, 1962-83, pp. 71 and 391 ff.; William Miller: *The Ottoman Empire and its successors, 1801-1927*, 4 vols., London 1966, pp. 7 and 26; Stanford J. Shaw and Ezel Kural Shaw: *History of the Ottoman Empire and Modern Turkey*, vol. 1, Cambridge, 1977, pp. 248-9; also see Lionel Kochan and Richard Abraham: *The making of Modern Russia*, London, 1990.

⁵ Miller, pp. 4-5; Runciman, pp. 392-3; Dakin: *Greek struggle...*, p. 27; Benjamin Braude and Bernard Lewis: *Christians and Jews in the Ottoman Empire*, vol. 1, New York, 1982, pp. 18-9.

⁶ Dakin: *Greek struggle...*, p. 27.

⁷ Runciman, pp. 396-8.

⁸ Emmanuel Protopsaltis: *I Filiki Eteria* (Philiki Eteria), Athens, 1964, pp. 19-20; see also S.R. Sonyel: *Minorities and the destruction of the Ottoman Empire*, Ankara, 1993, pp. 1, 21 and

October 1818 the tentacles of that organisation spread as far as the island of Cyprus where, its secret agent for Egypt and Cyprus, Dimitrios Ipatros of Metsovo, managed to enrol the Greek Orthodox prelate, Archbishop Kiprianos, as a member of the organisation. The Archbishop promised, and later fulfilled his promise, to give moral and material support to it⁹.

The chief inciters of the rebellion were the "external - or outside - Greeks" (Hellenes - *apodimi* Ellines), who lived outside Greece and aspired to initiate a national movement in the country, similar to the movements then in vogue in Europe. They were the ones who started the rebellion, and financed it in the first place. However, the *Ethniki Eteria* was quick to undertake the leadership of this movement when it began to spread everywhere like an octopus, and planned a widespread rebellion in the Ottoman Empire¹⁰. Simultaneously, Russian consuls operating in the islands and the Peloponnese, carried out intrigues among the Greeks, inciting them to rebellion and trying to inculcate in them a sense of patriotism.

On the eve of the rebellion, the Greeks in the Ottoman Empire were leading relatively peaceful and prosperous lives, whilst those with wealth and education found employment in the Ottoman government service. In areas where the Greeks were in the majority they were allowed to establish their own municipalities (*dimarchia*), free from the interference of the state; whilst the Greek Orthodox Patriarchate centred at Istanbul, the Ottoman capital, became a privileged institution, participating in the administration of the Ottoman state¹¹. Then why did the Greek rebellion take place?

When Sultan Mahmut II, who was a patient and determined ruler, began to take action in order to reverse the weakening of the Ottoman Empire by trying to strengthen it through reform, he fell out with Ali Pasha of Tepedelen, the governor of Jannina. When the governor revolted against the Sultan in 1820, the action affected the Greek revolutionaries who rose up immediately in order to benefit from the rift among the Turkish rulers¹².

68; N. Botsaris: *Visions balkaniques des la préparation de la révolution grecque, 1789-1821*, Paris, 1962, pp. 83-100.

⁹ John T. A. Koumoulides: *Cyprus and the war of Greek independence, 1821-1829*, Athens, 1971, pp. 69-70.

¹⁰ Sonyel, p. 173.

¹¹ William St. Clair: *That Greece might still be free - the Philhellenes in the war of independence*, London, 1972, p. 7; David Howarth: *The Greek adventure - Lord Byron and other eccentrics in the war of independence*, London, 1976, p. 19; Dakin: *Greek struggle...*, pp. 18-9.

¹² St. Clair, pp. 9-10; Dakin: *Unification...*, p. 43; Salıskı, p. 154.

When the Ottoman authorities in the Peloponnese, headed by the governor, Hurşit Pasha, became aware of the rebellious movement among the Greeks, they met at Tripolitsa, the capital of the province, and invited the local Greeks to hand over their arms to the authorities, and called upon some of the Greek leaders individually to go to Tripolitsa in order to discuss the situation with them. However, these Greek leaders refused to reciprocate to this invitation and instead provoked the rebellion. The Greeks began their rebellion in the Peloponnese on 6 April 1821 (new style) with the slogan: "Not a Turk shall remain in the Morea", which inspired indiscriminate and murderous action against all Muslims¹³.

How the Greek rebellion began

The Greek rebellion began as follows: the Metropolitan of Patras, Germanos, who was enrolled as a member of the *Philiki Eteria* in 1819, weary about the invitation he had received to proceed to Tripolitsa, set out and arrived at the monastery of Ayia (Saint) Lavra, near the mountain town of Kalavrita. There, he met the other bishops who, like himself, were equally undetermined on what to do. Later, Germanos himself faked and read out to them a letter, describing how the Turks would throw them into prison or kill them. Then, taking advantage of the resulting excitement among the people, he unfurled the flag of rebellion on 6 April 1821, and called upon all the Greeks to join the rebellion. The first flag of the rebels portrayed a cross over an upturned crescent, or a cross over a severed Turkish head¹⁴.

When the Metropolitan began to return to Patras, together with the other bishops, they were accompanied by an ever-growing rabble of people armed with scythes, clubs and slings. The bishops and priests, wherever they went, exhorted their parishioners to exterminate "the infidel Muslims". Brigand *klepths* and guards of remote places known as *armatoli* came down from the mountains and began to ravage Turkish settlements. Control soon passed out of the hands of the leaders, and the whole country was overrun by bands of armed hooligans, killing and murdering. According to British writer, William St. Clair: "the savage passion for revenge soon degenerated into a frenzied delight in killing and horror for their own sakes". Another British writer, David Howarth, observes that, the Greeks did not need any reason for these murders, "once they had started... they killed because a mad blood-lust had come upon them all, and everyone was killing"¹⁵.

¹³ Kinross, p. 444; Miller, p. 72.

¹⁴ St. Clair, pp. 9 and 27; see also Dakin: *Unification*, p. 59; Miller, p. 71.

¹⁵ St. Clair, p. 12; Howarth, p. 28.

During this period the Russian consulate at Patras handled the correspondence of the *Eteria* for the agents of the society in the Peloponnese, and served as their liaison with the Russians^{15a}.

Elimination of the Turks

It is estimated that about 50,000 Muslims, including women and children, lived in the Peloponnese in March 1821. A month later, when the Greeks were celebrating their Easter, there was hardly anyone left. A few of them who managed to escape to fortified cities were suffering from starvation. Everywhere the unburied bodies of the murdered Turks were rotting. According to William St. Clair:

"The Turks of Greece left few traces. They disappeared suddenly and finally in the spring of 1821, un mourned and unnoticed by the rest of the world... Upwards of 20,000 Turkish men, women and children were murdered by their Greek neighbours in a few weeks of slaughter. They were killed deliberately, without qualm and scruple... Turkish families living in single farms or small isolated communities were summarily put to death, and their homes burned down over their corpses. Others, when the disturbances began, abandoned home to seek the security of the nearest town, but the defenceless streams of refugees were overwhelmed by bands of armed Greeks. In the smaller towns, the Turkish communities barricaded their houses and attempted to defend themselves as best they could, but few survived. In some places they were driven by hunger to surrender to their attackers on receiving promises of security, but these were seldom honoured. The men were killed at once, and the women and children divided out as slaves, usually to be killed in their turn later. All over the Peloponnese roamed mobs of Greeks armed with clubs, scythes, and a few firearms, killing, plundering and burning. They were often led by Christian priests, who exhorted them to greater efforts in their holy work"¹⁶.

According to Steven Runciman, who wrote the history of the Greek Orthodox Church, "the great fathers of the Church, such as Basil, would have been horrified by the gallant (!) Peloponnesian bishops who raised the

^{15a} Charles A. Frazee: *The Orthodox Church and independent Greece, 1821-51*, Cambridge, 1869, p. 13.

¹⁶ St. Clair, p. 1; Miller, p. 72.

standard of revolt in 1821"¹⁷. This was not a war for Greek independence or liberation, but a war of extermination against the Turks and other Muslims, and the main provokers of it were the Greek Orthodox Christian clerics.

As soon as the rebellion began, Greek highwayman Petros Mavromichalis, alias Petrobey, descended from the mountains to the town-cum-port of Kalamata, together with his marauders, and murdered all the Muslim men, more ferociously even than the riff-raff of Patras had done, selling the young Muslim women and children as slaves. In order to celebrate this so-called "victory", twenty-four priests organised a *Te Deum* at the banks of the town's river. The Kalamata tragedy was followed by the total extermination of the Muslims of Patras and Livadhia¹⁸.

Turks burnt alive

In April 1821 the Greek residents of the islands of Hydra, Spetsa and Psara joined the rebels. They attacked the ships carrying the Ottoman flag; captured the crew, killing or throwing them into the sea. They also captured and killed many Muslim pilgrims on their way to Mecca. According to British writers such as St. Clair, Howarth and William Miller, the Greek rebels captured the 57 crew of a Turkish vessel; took them to the island of Hydra amidst shrieks of triumph and there, on the coast, they roasted them alive on a fire¹⁹.

Many Greeks in Thessaly, Macedonia and Halkidiki, too, joined the rebels and began to attack the Turks without mercy. In some areas the rebel leaders, in order to provoke the local Greeks to join the rebellion, deliberately massacred the Turks living there. The Greek peasants who remorselessly killed their Turkish neighbours saw the rebellion as "a war of religious extermination", and for the most part, the bishops and priests who led them shared this view²⁰.

The massacres of Monemvasia and Navarino

The Muslims of the small town of Monemvasia, which was besieged by the Greek rebels, decided, in August 1821, to surrender to the rebels, as they

¹⁷ Runciman, p. 411.

¹⁸ Sonyel, pp. 175-6.

¹⁹ St. Clair, pp. 1-2; Howarth, pp. 30-31; see also Miller, p. 72.

²⁰ St. Clair, p. 9.

could no longer endure the prevalent hunger and disease; but nevertheless they were all slaughtered barbarously. These events were hailed in Western Europe as "a victory of liberalism and Christianity"²¹. A few days later the same fate befell the Muslims of Navarino: between 2,000 and 3,000 of them were cruelly massacred. Turkish women were stripped and searched for valuables. Naked women plunged into the sea, and were shot in water; children were thrown in to drown, and babes were taken from their mothers and beaten against the rocks. Muslim girls and boys, who were kept alive, half-naked and in fear, later were offered for sale as prostitutes; some of them lost their minds and roamed round the ruins²².

Soon a stench began to hang over the towns in the Peloponnese, emitting from the rotting headless corpses of the Muslims; pariah dogs and vultures were devouring the bodies; the water-wells were polluted and the plague began to raise its ugly head. All over the place emaciated and half-naked young Muslim girls and boys were groaning. Meanwhile the Greeks of Navarino were relating with pride the terrible massacres that had taken place there. One of them was boasting that he had killed eighteen Turks; another one was relating how he had stabbed to death nine women and children in their beds. These merciless killers were, with pride, showing to the European volunteers, who had come to help the "Hellenic cause", the corpses of the Muslim women whom they had raped, carved up and then thrown over the fortifications some time earlier²³. But these terrible scenes did not impress the volunteers; on the contrary, they shocked and disgusted them. A German volunteer named Lieber describes how they felt hatred and disgust towards the Greek rebels who were calling upon them to rape these women when they themselves had already sexually assaulted them²⁴.

The Tripolitsa massacre

In the town of Tripolitsa, where the Turkish governor resided, and which consisted of a population of 35,000 Turks, Albanians, Jews and others, a massacre occurred on 5 October 1821, lasting for two days, during which

²¹ *The Examiner*, 1831, 2/632.

²² St. Clair, pp. 41-3; Howarth, pp. 56-8; Miller, p. 76; George Finlay: *History of the Greek revolution*, Edinburgh, 1861, vol. 1, p. 263.

²³ E.V. Byern: *Bilder aus Griechenland und der Levant*, Berlin 1833, p. 58.

²⁴ Franz Lieber: *Tagebuch meines Aufenthaltes in Griechenland*, Leipzig, 1823, p. 73; St. Clair, p. 83.

10,000 people were killed. Most of the corpses were decapitated and carved up²⁵. The Greek rebels tortured the Muslims whom they believed hoarded their money. According to St. Clair, Howarth and the British Colonial Office and Foreign Office documents, "they were slowly burnt to death on a fire, after their arms and legs where chopped off". One can imagine what the rebels had done to pregnant Muslim women.

About 2,000 captives, consisting mostly of women, were stripped naked; driven to a plain outside the town and then killed. After this event, many starving Muslim children were running from place to place, and were targeted, slaughtered or shot dead by the Greek rebels, who were elated and with their mouths foaming²⁶. The chief Greek brigand, Theodoros Kolokotronis, who occupies pride of place in the "Greek pantheon of heroes", also took part in these massacres and pillages with relish²⁷.

European officers, including Colonel Thomas Gordon, who happened to be at Tripolitsa during the massacre, witnessed the hair-raising incidents there, and some of them later recalled these with all their ugliness. Colonel Gordon became so disgusted with these Greek barbarities that he resigned from the service of the Greeks. The young German philhellene doctor Wilhelm Boldemann, who could not bear to witness these scenes, committed suicide by taking poison. Some of the other European philhellenes, too, who were extremely disillusioned, followed suit²⁸.

The Acrocorinth massacre

Towards the end of January 1822, more than 1,500 Muslims at Acrocorinth surrendered to the rebels, but were atrociously killed by the ruffians of Kolokotronis and other Greek leaders. These bloody incidents were later related by a German officer as follows:²⁹

"(The Greek rebels) spared the lives of beautiful Muslim women, but sold them as slaves. The proceeds from these sales went to

²⁵ Howarth, p. 58; see also Dakin, p. 67; Miller, p. 77.

²⁶ St. Clair, pp. 43-5; Howarth, pp. 60-61; British Colonial Office documents, CO 136/1095.

²⁷ See also Brenger: "Adventures of a foreigner in Greece", *London Magazine*, II, 1827, p. 41.

²⁸ See Le Febre: *Relation de divers faits de la guerre de Grèce*, p. 9.

²⁹ Le Febre: *ibid.*, p. 21.

augment the pockets of rebel leaders such as Mavrokordatos. Mavrokordatos sold the women to the captain of a British ship³⁰.

Turkish women used to be sold between 30 and 40 piastres, according to age and beauty.

An Italian volunteer named Brengeri, on a road before he came to Corinth, found the dead body of a Turk, and further on, he found his wife and a baby, still alive but very hungry. He and his friends gave her a few coins, in the hope that she would be able to feed herself and the baby a little longer. Before they had gone a few yards they heard two shots: some Greeks had killed her and the baby, and taken the coins³¹. Brengeri later saw some Greeks killing a Turkish family, a man, his wife and two children. Before they killed the mother they tore off her veil to see what she looked like, and at that moment Brengeri rushed up and begged them to spare her. They asked for 50 piastres, which he gave them and saved her³².

At Acrocorinth, following the Turkish capitulation, a Turkish couple, too starved and exhausted to carry their child any further, tried to hand it to a Greek. He immediately drew a long knife and cut off his head, explaining, as a German officer was trying to prevent him, that it was best to prevent the Turks from growing up^{32a}.

Up to the summer of 1822 the Greek rebellion had cost the lives of more than 50,000 Turks, Greeks, Albanians, Jews and others. Many more were forced to live in slavery and depravation. Compared to this, very few people had died during direct and mutual confrontations. This so-called "Greek war of independence" hitherto was hardly a war at all in the conventional way, but mostly a series of "opportunist massacres". Many of the Turks and Greeks killed were not soldiers and rebels, respectively; the victims had merely paid the price of belonging, in their respective circumstances, to the weaker community and the wrong religion³³.

³⁰ Howarth, p. 88.

³¹ *Ibid.*, p. 87.

³² *Ibid.*, p. 87.

^{32a} St. Clair, p. 50.

³³ *Ibid.*, p. 92.

The massacres of Athens an Acropolis

Meanwhile, many Muslims, who had been besieged in the Acropolis area of Athens for a long time, and who suffered thirst, surrendered on 21 June 1822, following the word of honour given to them by the bishops, the priests and the rebel leaders, that they would not be killed; but, with the exception of a few of them, saved with great difficulty by foreign consuls, they were all massacred without any pity. At the same time the 400 defenceless Muslims of the town of Athens were carved up into pieces in the streets.

When the Greek rebels were attacking Modon, they caught a Turk outside the city walls. They decapitated him; put his head on a pike; took it to Navarino where they kicked it about as if it was a football³⁴. According to the statements of British sailors, the rebels used to torture the Turks they captured on the high seas. According to Anemat the Dutchman, the rebels used to bring round the Turkish sailors whom they captured unconscious, and then kill them with all kinds of torture, ultimately tearing them into pieces. The Dutch used to describe the Greeks as "cowards and barbarians"³⁵.

The Dervenaki massacre

When the Turkish army appeared before Corinth in the summer of 1822, the so-called "Greek government", which was established at Argos, tried to retreat to the coast, in panic, and to escape on ships. Thousands of Greek refugees in the Argos plain were following suit, whilst the Greek brigands of Mainotis were trying to rob their own people before escaping. Soon the Turkish army ran out of provisions and munitions, and tried to withdraw to Corinth; but as the mountain passes were under the control of Kolokotronis's marauders, thousands of Turks were massacred at the Dervenaki pass. Had the rebels not wasted time in robbing the dead bodies, the whole Ottoman army would have been routed then. Many years later, travellers who toured that area, used to come across heaps of bones belonging to the massacred Turks³⁶.

³⁴ Johann Stabell, Leipsig.

³⁵ Hastings memoirs, 6.7.1822.

³⁶ St. Clair, pp. 104-6; Howarth, pp. 107-8; Dakin, p. 97.

In December 1822 it was the turn of Navplia town-cum-port. In the streets of that town, which had been besieged by the rebels for a long time, one very frequently came across the dead bodies of children who had died of starvation. Emaciated women were trying to scavenge for food in filthy drains. According to the German officer Kotsch, one of the European volunteers, who happened to be at Navplia during the incidents, a Greek Orthodox priest who was suspected of establishing relations with the Turks, had his fingers scalded by the Greeks with hot water and his nails burnt. He was then buried in the ground up to his neck, and his face was brushed with syrup so that he might be attacked by the flies. It took him six days to die in agony. A Jew who was trying to escape from the town was captured, completely undressed, his organs severed, and having been led around the town in that condition, he was hanged³⁷.

When the town of Navplia surrendered to the rebels on 12 December, a terrible massacre took place. The rebels piled up the heads of the murdered in the form of a pyramid. At that very moment the arrival into port of the British warship *Cambrian*, under the command of Commodore Hamilton, was instrumental in saving some of the Muslim and Jewish residents of the town from certain death³⁸. During the ransack of the town the lion's share went to the Greek rebels. The European officers were only given two or three Turkish girls as booty, whom they then took to Athens and sold to the consuls; whilst the consuls transferred them to Anatolia and thus saved their lives.

In a Turkish ship which struck the bottom of the sea just outside Misolonghi, 150 Albanians, who were returning to their own country, surrendered to the rebels following the promise given to them by Mavrokordatos, but another rebel leader had them all killed, after they were robbed of their belongings.

The murder of European Grecophile volunteers

The Greek rebels went so far in their barbarities that they even began to murder their foreign supporters who had come from abroad, mainly from Europe, in order to help them. After the capture of the Navplia town by the

³⁷ St. Clair, p. 107.

³⁸ *Ibid.*, p. 107; Howarth, pp. 110-122.

rebels, it was observed that some Greeks led their foreign supporters into a sauna-bath, in the town, and disposed of them. The Greek owner of the sauna-bath persuaded the foreigners to take off their clothes so that when he murdered them, their clothes and boots would not be blood-stained, and he would then be able to sell them. Of course, the naive volunteers did not suspect what would befall them³⁹.

The genocide orgy in the Peloponnese ended only when there were no more Turks to be killed⁴⁰. The philhellene volunteers who went to help the Greeks and began to return to their homeland in 1822 and 1823 could not save themselves from the nightmare of those terrible days. They were expecting many good things from the Hellenes (or Greeks), but instead they were flabbergasted. They began to hate the Greeks and to curse themselves for having been taken in by them. Despite pressure from the Greek societies in Europe, they began to put pen on paper about their own experiences. In all that was written the same sentiments were expressed: "I am writing this so that others will not make the same mistakes that I have made. Modern Greece is not like old Greece. The Greeks are a wicked and barbaric race who know no gratitude"⁴¹.

How Lord Byron was exploited

The Greek rebels also tried to exploit and abuse the well-known British poet Lord Byron in their sordid activities. In fact, all that they wanted was to lay their hands on Lord Byron's wealth⁴². The British poet died on 19 April 1824, not "as a leader bringing triumph to the co-called Greek independence fighters", but expired on his death-bed from an incurable disease. However, the Greeks have turned him into a legend as the so-called "fighter of the Greek independence revolution"⁴³.

³⁹ George Finlay: "An adventure during the Greek revolution", *Blackwood's Edinburgh Magazine*, 1842.

⁴⁰ St. Clair, p. 12; Thomas Gordon: *History of the Greek revolution*, 2 vols., Edinburgh and London, 1832; Rev. Robert Walsh: *Residence at Constantinople during the Greek and Turkish revolutions*, London, 2 vols., 1836; see also Douglas Dakin: "The origin of the Greek revolution", *History*, 1952.

⁴¹ St. Clair, p. 116.

⁴² *Ibid.*, pp. 150 ff.; Howarth, pp. 12, and 135 ff.; Edward John Trelawny: *Recollections of the last days of Shelley and Byron*, London, 1858.

⁴³ Howarth, pp. 163-5.

Meanwhile there were stirrings up in Crete, Cyprus, Samos, Samothrace Thessaly, Macedonia and Epirus⁴⁴; whilst the strong measures taken against the rebels by the Ottoman authorities were echoed to the West by the hellenophiles and propagandists as "Turkish barbarity against the Christian people"⁴⁵. The West, which closed its eyes and ears to the extermination of the Turks in Greece, began to raise its voice against the Ottoman reaction. The following leaflet distributed in August 1821 in Hamburg is very instructive:

"Invitation to the youth of Germany. The struggle for religion, life and independence is calling us to arms; humanity and duty are calling us to the aid of the noble Greeks, who are our brothers. We must sacrifice our blood and our life for the sacred cause. The end of Muslim rule in Europe is approaching. The most beautiful land of Europe must be saved from the monsters! Let us join the struggle with all our strength... God is with us, because this is a sacred cause - it is a cause of humanity - it is a struggle for religion, life and independence..."⁴⁶.

The anti-dote of this hellenophile and Greek propaganda were the Western volunteers who, having witnessed the bloody events in the Peloponnese, began to return to their own countries. Many French officers who returned from Greece to Marseilles in April 1822 were describing the Greeks as: "Vile, cowardly and ungrateful". A Prussian officer who had witnessed the Corinth massacres appealed to the volunteers, who were getting ready to go to Greece, as follows:

"There (in Greece) you will find only misery, death and ingratitude. Don't believe what they tell you in Germany and Switzerland; believe what an old soldier is saying"⁴⁷.

Another Prussian officer wrote the following:

"The ancient Greeks no longer exist. The place of Solon, Socrates and Demosthenes has been taken by blind ignorance. The logical laws of Athens have been replaced by barbarism... The Greeks do

⁴⁴ Dakin: *Greek struggle*, p. 2.

⁴⁵ *The Examiner*, 1821, pp. 372, 456, 631 and 689.

⁴⁶ Wilhelm Barth and Max Kehrig-Korn: *Die Philhellenezeit*, Munich, 1960, p. 95.

⁴⁷ Le Febvre, p. 29.

not fulfil the attractive promises they make to the foreigners through the press"⁴⁸.

The same officer described the incidents that took place after the capture of Tripolitsa by the rebels, as follows:

"A young Turkish girl, as beautiful as Helen, the queen of Troy, was shot and killed by the male cousin of Kolokotronis; a Turkish boy, with a noose round his neck, was paraded in the streets; was thrown into a ditch; was stoned, stabbed and then, while he was still alive, was tied to a wooden plank and burnt on fire; three Turkish children were slowly roasted on fire in front of the very eyes of their parents. While all these nasty incidents were taking place, the leader of the rebellion Ypsilanti (? Alexandros Mavrokordatos) remained as a spectator and tried to justify the actions of the rebels as, 'we are at war; anything can happen'"⁴⁹.

Conclusion

During the Greek rebellion the British, French and Russian governments were clandestinely helping the rebels. These governments did not raise any objection to the dispatch of money, weapons and fighters to the rebels, and also they did their utmost to help them through their own secret agents. On the other hand, the "Reverend" John Hartle, who was in Greece in 1826, in his book published in London in 1831, and entitled *Researches in Greece and the Levant*, claimed that the Turks had suffered terrible things at the hands of the Greeks, and bloody incidents were recorded in the Ottoman Empire, because the Turks had refused to become Christians.

When, in 1825, the fortunes changed, and the army of İbrahim Pasha, the son of Mehmet Ali Pasha, governor of Egypt, began to reconquer the Peloponnese, all those Greek rebels who surrendered were spared. In April 1826, when Tripolitsa, Argos, Kalamata, and Missolonghi were recaptured by the Turks, all Europe began to raise an outcry against them.

⁴⁸ L. de Bolmann: *Remarques sur l'état moral, politique et militaire de la Grèce, Marseilles, 1823.*

⁴⁹ St. Clair, pp. 75 ff.

On 4 April 1826 a protocol was signed at St. Petersburg between England and Russia in order to mediate between the Turks and the Greeks, which France also joined later. Following the intervention of Grecophile states England, France and Russia, in accordance with the London Agreement of 6 July 1827, and the complete rout of the Ottoman navy at Navarino on 20 October 1827 by the navies of the same powers, a protocol was signed on 22 March 1829 specifying the frontiers of an independent Greece.

A year later the Greek state was established. This state offered the crown in 1832 to the son of the king of Bavaria, Prince Otho. The resulting Greek kingdom, taking its inspiration from the *Megali Idea*, the driving force of Greek imperialism, began to follow a policy of aggrandisement, first against the Ottoman Empire and later against the government of the Grand National Assembly of Turkey, but received an unforgettable lesson from the Turks, in Western Anatolia, on 9 September 1922⁵⁰.

⁵⁰ See also S. R. Sonyel: *Türk Kurtuluş Savaşı ve Dış Politika* (Turkish War of Liberation and Foreign Policy), Ankara, vols. 1-2, 1973 and 1986.